

УДК 616-091:069:378.4(477.74-25)(091)

ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО МУЗЕЯ КАФЕДРИ ПАТОЛОГІЧНОЇ АНАТОМІЇ З СЕКЦІЙНИМ КУРСОМ ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Даниленко А.І., Бурячківський Е.С.

Одеський національний медичний університет

У статті викладені основні етапи історії формування навчального музею кафедри патологічної анатомії з секційним курсом Одеського національного медичного університету. Підкреслено внесок ряду вчених, співробітників кафедри патологічної анатомії в створенні й формуванні унікальної колекції музею, що використовується в навчальному й науково-дослідницькому процесах на кафедрі.

Ключові слова: музей, патологічна анатомія, історія.

Будівництво медичного факультету Імператорського Новоросійського університету було почато зі спорудження анатомічного театру (1896-1900 рр., архітектор М.К. Толвинський). Медичний факультет почав навчальне та науково-дослідницьке життя 5 вересня 1900 року.

Відомі одеські прозектори Г.М. Мінх, М.І. Строганов, Ч.І. Хенцинський провели велику підготовчу роботу для заснування медичного факультету в Одесі. Кафедра патологічної анатомії, що розташовувалася в анатомічному корпусі університета, почала навчальну та дослідницьку діяльність в вересні 1902 року. При цьому замість 845 м² площі, що призначались для неї, кафедра отримала всього 463 м².

Спочатку всі приміщення кафедри склалися з чотирьох великих кімнат (прозекторська, лабораторія, секційна та кімната для спеціальних робіт) та трьох маленьких (бактеріологічна, препарувальна, кабінет професора, в якому розміщувалась і бібліотека), однієї великої зали, яка одночасно використовувалася для практичних занять та патологоанатомічного музею. Лише в 1922 році, коли кафедра судової медицини була переведена до інших приміщень, територія ка-

федри патологічної анатомії була значно розширена [1, 2].

Навчальний музей кафедри був заснований в 1902 році і особливо відрізнявся великою кількістю цінних у науковому сенсі препаратів. Спочатку музей став формуватися за рахунок пожертв патологоанатомів різних міст. Особливо активну участь в створенні колекції макропрепаратів прийняли професори Московського університету – професор М.Н. Нікіфоров, автор першокласного підручника по курсу патологічної анатомії, передав створеному музею 35 препаратів, фіксованих за методом Мельникова-Разведьонкова; професор В.Ф. Снегірьов подарував 30 патологоанатомічних препаратів захворювань жіночих статевих органів; професор Ф.І. Сініцин передав 17 макропрепаратів різноманітних захворювань сечостатевих органів [2].

Лікар Новгородської акушерської земської лікарні М.І. Чакалов передав музею 22 каменя при нирково-кам'яній хворобі. Окремі препарати були подаровані музею приват-доцентом В.І. Кедровським та лікарем В.С. Левицьким. Прозектор Одеської міської лікарні Ч.І. Хенцинський, що працював в якості

приват-доцента кафедри, поповнював колекцію свіжими органами, з яких виготовлялись музейні макропрепарати. На початку 1903 року в патологоанатомічному музеї кафедри налічувалось більш ніж 200 препаратів. Необхідно віддати належне Ч.І. Хенцинському, який багато років очолював патологоанатомічне відділення Нової міської лікарні, його енергії та організаторському таланту. Він зробив неоціненний вклад в поповнення та розширення колекції музею.

Значне збільшення числа рідкісних препаратів почалося з 1908 року, коли прозектура старої міської лікарні перейшла до рук викладачів кафедри патологічної анатомії.

В 1910 році в Одесі спалахнула епідемія чуми. Весною цього року в прозектурі Одеської міської лікарні Й.Х. Пожариський провів розтин хворого, якому за життя не був виставлений діагноз. Після ретельного аналізу всіх даних секції був поставлений діагноз бубонної чуми. Й.Х. Пожариський особисто виконав 45 розтинів померлих від чуми. Значна кількість макропрепаратів їх органів поповнили колекцію музею кафедри та використовувалися в навчальному процесі при читанні курсу інфекційної патології [1, 3].

Велика кількість готових препаратів (436 макропрепаратів) до музею кафедри поступило в 1920 році внаслідок об'єднання Вищих жіночих медичних курсів з медичним факультетом.

Надзвичайно плідною для кафедри та музею була діяльність професора М.М. Тізенгаузена (1877-1945), який багато років очолював кафедру. Основним науковим напрямом роботи колектива кафедри були: вивчення патоморфології натуральної віспи, черевного та висипного тифів, холери. В музеї кафедри ретельно зберігаються макропрепарати при цих небезпечних інфекціях.

В 1919 році від професора М.М. Тізенгаузена поступила спеціальна колекція препаратів (1005) для демонстрації

рації під час читання курсу загальної та спеціальної патологічної анатомії [3].

В 1924 році професор М.С. Кондрат'єв передав навчальному музею кафедри 94 макропрепарати різних вад розвитку, зібраних покойним професором М.О. Батуєвим. Ця колекція вад розвитку є найбільшою в нашій країні. Серед них унікальні макропрепарати: циклопія, близнюки, що зрослися (торакоомфолопаги, цефалапаги, ішіопаги), рідкісні вади окремих органів та систем.

В середині 20-их років минулого століття на кафедрі була зібрана велика колекція мікроскопічних препаратів. Спочатку основу колекції склали 1000 препаратів, що подарував музею кафедри професор Московського університету М.Н. Нікіфоров [1].

Слід зупинитися на значному внеску у формуванні колекції музею професора Є.О. Успенського (1901-1977), який з 1956 р. до 1973 р. завідував кафедрою. Професор Є.О. Успенський мав великий досвід музейної роботи, так як з 1943 р. до 1954 р. керував патологоанатомічним відділенням Військово-медичного музею при Військово-медичній академії у м. Ленінград. За час його діяльності музей був поповнений цілим рядом цінних макропрепаратів, заведена документація на них, проведена перезаливка макропрепаратів за методом Мельникова-Разведьонкова.

Колекція музею кафедри поповнилась препаратами при професорі А.І. Даниленко (завідував кафедрою у 1984-2007 рр.). Серед них рідкісні вроджені вади розвитку, макропрепарати, що отримані під час епідемії холери в м. Одеса у 1971 році [3].

На теперішній час в колекції музею налічується більш ніж 2500 препаратів, що демонструють патологію органів і систем при самих різноманітних захворюваннях. З 2007 року кафедру патологічної анатомії з секційним курсом очо-

лює професор В.О. Ситнікова, яка разом зі своїми співробітниками ретельно зберігають, реставрують та поповнюють рідкісну колекцію макро- та мікропрепаратів, постійно використовуючи їх в навчальному процесі кафедри.

Література

1. Васильев К. Медицинский факультет Новороссийского университета: документальные очерки / К. Васильев. — Одесса: Optimum, 2008. — 407 с.
2. Червяк П.І. Патологічна анатомія України / П.І. Червяк. — К.: ВЦ "Просвіта", 2012. — 912 с.
3. Золотарёв А.Е. Библиографический словарь профессоров Одесского медицинского института имени Н.И. Пирогова (1900-1990 гг.) / А.Е. Золотарёв, И.И. Ильин, Л.Г. Луки. — Одесса: Маяк, 2002. — 328 с.

References

1. Vasil'ev K. The Medical Faculty of Novorussian University: documental essays. Odessa, Optimum, 2008. 407p. (in Russian)
2. Chervyak P.I. Pathologic Anatomy of Ukraine. Kiev, VCz "Prosvita", 2012. 912p. (in Ukrainian)
3. Zolotarjov A.E., Il'in I.I., Luki L.G. Bibliographical Dictionary of the Professors of N. I. Pirogov Odessa Medical Institute (1900-1990). Odessa, Majak, 2002. 328p. (in Russian)

*Впервые поступила в редакцию 17.04.2015 г.
Рекомендована к печати на заседании редакционной коллегии после рецензирования*

Реферат

ИСТОРИЯ ФОРМИРОВАНИЯ УЧЕБНОГО МУЗЕЯ КАФЕДРЫ ПАТОЛОГИЧЕСКОЙ АНАТОМИИ С СЕКЦИОННЫМ КУРСОМ ОДЕССКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО МЕДИЦИНСКОГО УНИВЕРСИТЕТА

Даниленко А.И., Бурячковский Э.С.

Одесский национальный медицинский университет

В статье изложены основные этапы истории формирования учебного музея кафедры патологической анатомии с секционным курсом Одесского национального медицинского университета. Подчеркнут вклад ряда учёных, сотрудников кафедры патологической анатомии в создании и формировании уникальной коллекции музея, используемой в учебном и научно-исследовательском процессах на кафедре.

Ключевые слова: музей, патологическая анатомия, история.

Summary

THE FORMATION HISTORY OF EDUCATIONAL MUSEUM OF PATHOLOGICAL ANATOMY WITH SECTIONAL COURSE DEPARTMENT OF THE ODESSA NATIONAL MEDICAL UNIVERSITY

Danilenko A.I., Buryachkovsky E.S.

Odessa National Medical University

The article describes the main stages of the formation history of educational museum of pathological anatomy with sectional course department of Odessa National Medical University. It is emphasized the contribution of some scientist, members of the pathological anatomy department in the creating and shaping of the unique museum collections used in educational and scientific research at the department.

Keywords: museum, pathological anatomy, history.